

ACC. N:R M. 12115 :/.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

dup. 84
/

Danskt och svenskt.

Det har inte förekommit att personer inom Gullbo socken sökt sig arbete i Danmark, men däremot var det inte ovanligt att folk från Söderåkra och Blekinge tog tjänst i Danmark som jordbruksarbetare för en kortare tid. Även andra näringar tog svenk arbetskraft till sig. Då närmast de näringar som förknippades med skeppsfart.

En ofta anlita utfartsort var Bergkvara hamnplats och Karlskrona. Det var huvudsakligen under 1800-talet det hände. Betalningen var större för sjömän och hamnarbetare i Köpenhamn och i övriga danska hamnar än i Sverige, där arbetsförhållandena under den tiden var mycket dåliga och betalningen knapp.

Från Bergkvara fraktades otaliga laster ved till Danmark på de små vedskutorna, och smålandsbönderna producerade mängder av just den sorts ved, som var avsedd att försäljas i Danmark. Det var björkved 1 aln lång. Den ved som såldes på annat håll skulle vara 5 kvarter lång. Arbetet inom jordbruket var mera planmässigt enligt utslag från dem som hade haft jordbruksarbete i Danmark. Det var då en del personer från kusttrakten, som efter överfarten till Danmark

ACC. N:R M. 12115:2.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

sökte sig till jordbruksarbete hos de danska bönderna. Vad maten beträffar skilde den sig inte i så hög grad från vad som bjöds bland svenska bönder. Det som var nytt för dessa arbetare, då det gällde mat var bl.a. bovetegröten. Den maträtten var inte vanligt den småländska hembygden. Dessutom förekom nybakat bröd betydligt allmännare än som var sed i deras hembygd, där det dröjde vecktal mellan varje bak.

Utom Bergvara var Djursvik överfartsplats till de danska hamnarna. Exportvarorna utgjordes i allmänhet av skogsprodukter av skilda slag. Som returfrakt tog man kalk, konstgödsel och stycke gods i den mån det stod tillbuds i annat fall segalde man tillbaka utan frakt.

En och annan gång kom en försäljare till dessa trakter. Hans tal sätt skvallrade om att han var dansk. Han sålde glasögon från någon firma i Köpenhamn eller annan ort i Danmark. En annan försäljare utbjöd lottsedlar, som man fick anteckna sig för.

Vid Lyckeby i Blekinge låg förr en spikfabrik, som ägdes av en dansk. Dit sålde smålandsbönderna i Gullabo och Torsås tunna brä-

22

21

ACC. N:R M. 12115 3.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

der avsedda för tillverkning av spiklådor. Eftersom fabriken ägdes av en dansk, kallades platsen allmänt "Danskens". Att köra till Danskens var liktydigt med att fara till nämnda plats med ett lass bräder. Själva bräderna som var avsedda att försäljas till Dansken kallades av bönderna "danskbräder". Därvid uttalades aldrig k-ljudet varför de alltid sade "dansbräder". Vid den lilla sågen i Petamåla i Gullabo socken sågades otaliga stockar av furu till till tunna danskbräder avsedda för Danskens fabrik .

Skogsprodukterna var under denna tid dåligt belalda och man fick vara uppfinningsrik för att på ett eller annat vis göra sig nytta av vad skogen kunde ge. Det var ett mödosamt förarbete som måste ske innan bräderna var färdiga att avyttras till Dansken för att pris av 5 - 8 kronor för ett lass danskbräder levererade på platsen. Först skulle skogen fällas, barkas och sågas i längder av 6 - 7 alnar, vaglas fram ur skogen, vilket vanligen skedde med oxar förspända en "släpa" (en grov oskodd träkälke) till en väg, varifrån åtockarna kördes efter häst fram till sågen, där det blev danskbräder av dem. Bräderna lades upp i staplar och fick torka, tills de

3

3

ACC. N:R M. 12115:4

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

skulle avyttras till Dansken.

Några speciellt danska uttryck inom Gullabo socken kan inte spåras från den tid det här gäller. Men vid Bergkvara hamnplats kunde man ofta få höra ord och vändningar med danskt ursprung. Som exempel kan nämnas, att den som lastade av veden från lasset kastade vedträn direkt från lasset på bryggan ner i den lilla vedskutan och då kunde det hända att någon skrek nere från lastrummet: "Du ska inte smita veden så långt. I stället för det svenska kasta kom här ordet smita till användning av de svenka besättningsmän som besökte danska hamnar med vedskutor. En och annan använde även danskt räknesätt med tjugotal. Det förekom även i skogsbygden där de gamla gubbarna räknade hank "tri tjog och 5, två tjog och 8" etc.

^{ME} En och annan kunde man få höra "pyls" i stället för korv, och då någon elak pojke sökte att tetas med en mindre hette det, att han sökte veina den lille. Om man veiner ett barn så gråter det.

Dessutom kan man nog spåra danskt inslag i en och annan benämning.

Koss = kalv, öna = lamma (om en tacka), färga = grisa (om en sugga)

m.fl. mer eller mindre förvrängda.

ACC. N:R M. 12115:5.

De gamla dialektorden erbjuda många likheter med danska ord och det förekommer otaliga sådan märkliga uttryck som är förvrängda danska ord. På grund av gränsocken till Blekinge kunde man förr spåra ord av danskt ursprung som över Blekinge vandrat över till Småland. Numera är dialekten mer eller mindre utplånad och ersatt med riksspråkliga ord och någon särskild gränslinje för den ena eller andra benämningen eller uttalet är svårt att utstaka. Det var däremot ganska lätt för omkring 50 år sedan. Då kunde man ganska säkert säga från vilken del av socknen en person var, då man hörde honom tala. Nu är dessa egenheter här liksom på övriga platser i vårt land försvunna, tack vare livlig förbindelse mellan olika bygder.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

3-